

Filosoferen met kastanjes

Een vraag is een vraag is een vraag is een vraag....maar de ene vraag is de andere niet. Hoe gaat het met je? Wat is de hoofdstad van Utrecht? Hoe laat gaan we eten? Vragen met een duidelijk doel. Een goed cijfer halen, of niet die lekkere pizza mislopen.

Voor wie het filosofische pad op gaat lijkt vragenstellen ineens iets van een andere wereld: Filosofisch Dus Het Moet Gaan Over De Grote Vragen des Levens. Help!

Hoe doe je dat dan? Ik bedoel maar, met kinderen...? Hoe begin je?

In de boekenkast lonkt Velthuijs' *Kikker en het Vogeltje*. Raak! Een prachtig verhaal over leven en dood, dat veel kinderen aanspreekt. Wat wil je nog meer? Het filosoferen kan beginnen.

Kijken wat er gebeurt

Allemaal waar. Maar het kan anders. Rijker. Creatiever. En eigenlijk is dat heel gemakkelijk. Geef kinderen de ruimte, kijk wat er gebeurt, luister, vang hun vragen en daag ze uit. Neem vragen en opmerkingen serieus, ga op zoek naar 'wat er achter ligt'. Inschatten welke kwesties of vragen zich lenen voor een filosofisch gesprek valt te leren. In de filosofie noemen we zulke vragen 'tweede orde' vragen. Maar het begint bij de kinderen zelf. Een voorbeeld. Het is herfst en er zijn volop kastanjes. Die hebben een soort magische aantrekkingskracht. Groot en klein raapt ze, wrijft ze tot ze glimmen, ruikt er aan, stopt ze in een jaszak. Hoog tijd voor een project in de kleutergroep.

De leerkracht stort een berg kastanjes op een tafel waaraan zeven kleuters zitten, zonder een opdracht te geven. Kijkt wat er gebeurt en luistert. Alle kinderen beginnen meteen kastanjes naar zich toe te graaien.

A., een beetje stille jongen, confisqueert bijna driekwart van alle kastanjes. Iedereen roept door elkaar, vooral beschrijvingen van de kastanjes. Deze is groot! Deze is raar! Deze is kapot! Maar ook roepen ze iets over de verdeling: 'Ik heb er maar zes!' 'Jij hebt er veel!' 'Heel veel!'

'Veel is beter!' A. glimt van trots. En veel is beter, daarover zijn ze het eens.

De kinderen die maar een paar kastanjes hebben kijken sip naar de leerkracht.

En dan?

Het zou voor de hand liggen om er voor te zorgen dat nu ieder ongeveer evenveel kastanjes krijgt. Maar interessant is dat niet echt. De leerkracht heeft goed geluisterd naar de kinderen en vraagt: 'Dus veel kastanjes is beter dan weinig? Vertel eens, hoezo? Leg eens uit?'

Je kan er meer mee doen, zeggen de kinderen. Nou, laat maar zien! Wat kan je allemaal doen met veel kastanjes? Je kan er letters mee maken en rijtjes mee leggen. Veel verder komen ze nog niet. Dus stimuleert de leerkracht ze om een stap verder te gaan. 'Wat kan je nog meer doen met veel kastanjes? Zijn er nog andere dingen die je kan doen met veel kastanjes?' Eén meisje begint uit te proberen wat je met maar een paar kastanjes kunt doen. En de anderen gaan al snel meedoen. De kinderen experimenteren en verzinnen en verzinnen. Cirkels leggen ze, en andere vormen. Ze leggen ze op maat. Op vorm. En op kleur.

Logboek

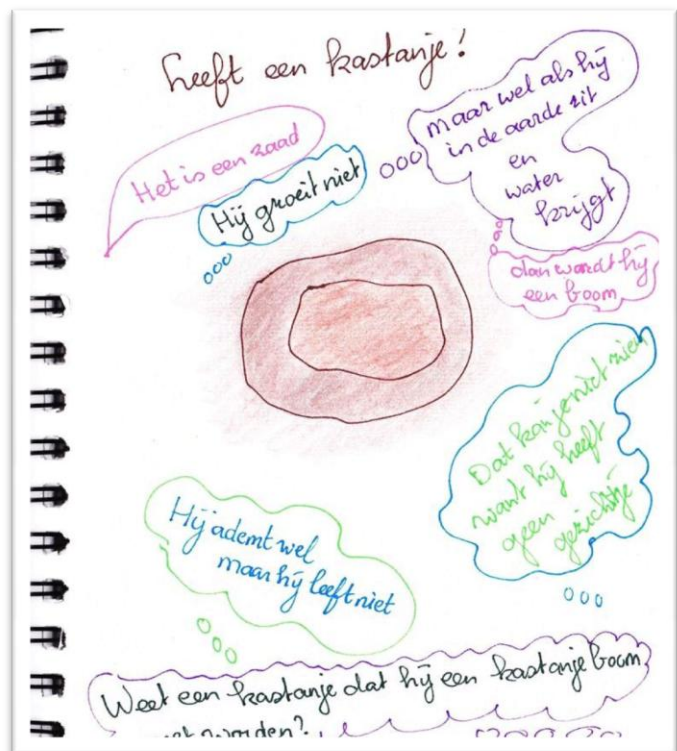
De leerkracht maakt foto's en tekent alles op in een logboek. Als afronding van het experiment vraagt ze de kinderen of ze nu weten of het beter is om veel of weinig kastanjes te hebben. Dat weten ze niet zeker. Misschien moeten ze ook maar eens proberen wat je eigenlijk met één kastanje kunt doen, denkt een van de jongens.

Een paar dagen later bekijken ze het logboek met de foto's. En midden op de tafel ligt één kastanje. Het proces herhaalt zich. Wat kan je allemaal doen met één kastanje? Er wordt van alles bedacht. De kinderen lopen helemaal warm voor het idee dat je een kastanje een naam kunt geven.

Als het eenmaal begint...

Ze kunnen bijna niet stoppen met het bedenken van eigennamen voor de kastanjes. Fantasienamen, bestaande namen, huisdiernamen. Zoveel dat het moeilijk is om er één te kiezen. Misschien moet de kastanje meer namen tegelijk hebben. Geen goed plan, want een naam is belangrijk, vinden ze, want die hoort bij je. Je krijgt een naam en daar moet je het mee doen. Daar gaan ze verder op in: 'Kun je je naam ruilen?' 'Is een kastanje mét een naam anders dan een kastanje zonder naam?'

Vast niet, zegt een van de kleuters. 'Hij leeft niet eens.' Maar daarmee is niet iedereen het eens. 'Een kastanje leeft als hij in de boom hangt.' En als hij nog kan groeien, dan leeft hij ook nog, vinden ze. En: 'een kastanje ademt wel, ook al groeit hij niet.' En als je een kastanje in de grond stopt, groeit hij ook. Alle vragen en opmerkingen, alle verwondering krijgt een plek in het logboek. In de dagen daarna voeren ze steeds nieuwe filosofiegesprekken. Een eind is nog niet in zicht. Het kastanjeproject groeit en groeit. Leeft een project dan?

Marja van Rossum